

ဗုဒ္ဓဒတ္တ၊ အရှင် (အေဒီ ၅-ရာစု)

ဗုဒ္ဓမဟာဥပသေသကထာကျမ်းပြုဆရာကြီး

အရှင်ကောလိဒ

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် ဗုဒ္ဓမဟာဥပသေသ ကျမ်းပြု ဆရာကြီးဖြစ်သည်။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသကဲ့သို့ နိကာယ် ငါးရပ် အဋ္ဌကထာကျမ်းကြီးများကို မဖွင့်ဆိုခဲ့သော်လည်း လွယ်ကူစွာ နှုတ်ရဆောင်ပြီး မှတ်သားနိုင်စေရန် ပိဋကတ် အနှစ်ချုပ် သံခိပ်ကျမ်း သို့မဟုတ် လက်သန်းကျမ်းများကို ဂါထာဗန္ဓုဖြင့် ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ အရှင်မြတ်၏ ဝေါဟာရသုံး နှုန်းပုံနှင့် ရေးဟန်တို့မှာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဇောသထက်ပင် တိကျပြတ်သားပြီး ဝေါဟာရကြွယ်ဝမှုတွင် စံတင်လောက် သည်ဟု ပါဠိပညာရှင်တို့ ချီးမွမ်းပြောဆိုကြသည်။

ဤအရှင်သည် အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယဟူသော သံခိပ်ကျမ်းများနှင့် မဇ္ဈိမဝိသေသ သိနီအမည်ရှိ ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာကျမ်းတို့ကို ပြုစုတော်မူခဲ့ သည်။ နောက်ထပ် အဘိဓမ္မာအနှစ်ချုပ်ဖြစ်သည့် ရူပါရူပ ဝိဘာဂကျမ်းကိုလည်း ဤအရှင်ပင် ရေးသည်ဟု ပါဠိ ပညာရှင်များ ယုံကြည်ကြသည်။ ရှေးခေတ်က သီဟိုဠ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့၌ အရှင်မြတ်၏ ကျမ်းစာများကို အလွန် လေးစားပြီး အထူးအသုံးပြု သင်ယူပို့ချခဲ့ကြသည်။

ကျမ်းစာများ

အဘိဓမ္မာဝတာရသည် ပါဠိတော်မဟုတ်သည့် ရှေးအကျ ဆုံးအဘိဓမ္မာကျမ်းဖြစ်သည်။ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၊ ရှေးဟောင်း မြို့တော် အနုရာဇပုရရှိ မဟာဝိဟာရဝါသီအရှင်မြတ်တို့၏ သင်ရိုးကို အခြေပြုသည်။ အဘိဓမ္မာအနှစ်ချုပ်ကျမ်းလာ အနက် အဓိပ္ပါယ်များကို အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြသည်။ ၁၂-ရာစုမတိုင်မီ ပေါ်လာသည့် ပိုမိုသေးငယ်ကျစ်လျစ်သည့် အရှင်အနုရုဒ္ဓါ ၏အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းက နောင်အခါ ယင်းအဘိဓမ္မာ ဝတာရကျမ်းကို လွှမ်းမိုးသွားခဲ့ဖွယ်ရှိသည်။

သီလစသော ဂုဏ်အပေါင်းနှင့်ပြည့်စုံသော အရှင် သုမတိထေရ် တောင်းပန်သောကြောင့် ရေးသည်။ ကျမ်းပြု ရည်ရွယ်ချက်မှာ ‘ရဟန်းတော်များ အဘိဓမ္မာပိဋက၌လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်စေရန် ဖြစ်သည်’ဟု ပဏာမဂါထာ၌ ဖော်ပြ သည်။ နိဂုံး၌လည်း မဟာဝိဟာရဝါသီပို့ချစဉ်ကို မှီငြမ်းပြု ကြောင်း ဝန်ခံခဲ့သည်။

အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်း၌ နိဒ္ဒေသ သို့မဟုတ် ကဏ္ဍ နှစ်ဆယ့်လေးခုရှိပြီး ဂါထာနှင့်စုက္ကိယရော၍ ရေးသည်။ စုက္ကိယအကြားတွင် ညပ်ထားသည့် ဂါထာပုဒ်ရေ ၁၄၁၅- ရှိသည်။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ တပည့် အရှင်သုမင်္ဂလ(ဋီကာကျော်ကျမ်းပြု)ရေးသည့် အဘိဓမ္မတ္ထ ဝိကာသိနီအမည်ရှိ ဋီကာတစ်စောင်ရှိသည်။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်းသည် ဝိနယပိဋက၏အဖွင့် ဖြစ် သည်။ ကျမ်းစာ၏အမည်ကို ကဏ္ဍတစ်ခု၏ အဆုံးတိုင်းနှင့် ကျမ်းစာအပြီးတို့၌ ကောင်းစွာ ဖော်ပြထားသည်။ ဤကျမ်း ၌ ကဏ္ဍကြီးလေးခု ခွဲခြားသည်။ ယင်းတို့မှာ ဘိက္ခုဝိဘင်္ဂ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ၊ မဟာခန္ဓကနှင့် ဘိက္ခုနီခန္ဓကတို့ဖြစ်သည်။ ကဏ္ဍတိုင်းတွင် ထပ်ဆင့်ခွဲကဏ္ဍငယ်များပါရှိလျက် ယေဘု ယျအားဖြင့် ဝိနယပိဋကအတိုင်း ခွဲခြားခြင်းဖြစ်ပြီး စုစု ပေါင်း ဂါထာပုဒ်ရေ ၃၁၈၃-ရှိသည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ သဒ္ဓိဝိဟာရိကတပည့်ရင်း အရှင်ဗုဒ္ဓ သီဟမထေရ် တောင်းပန်၍ ရေးသည်။ ‘ရဟန်းတော်များ၏ အစီးအပွားအတွက် အချိန်မကြာဘဲ ဝိနည်း(အဆုံးအဖြတ်) ကို အလွယ်တကူ နားလည်နိုင်စေရန်’ ရည်ရွယ်သည်။

ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယကျမ်း၌ ဘိက္ခုဝိဘင်္ဂ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂဟု အပိုင်းကြီးနှစ်ပိုင်းပါပြီး ဘိက္ခုဝိဘင်္ဂ၌ ကဏ္ဍငါးခု၊ ဘိက္ခုနီ ဝိဘင်္ဂ၌ ကဏ္ဍ ၁၃-ခုပါဝင်သည်။ စုစုပေါင်း ဂါထာပုဒ်ရေ ၉၆၉-ပုဒ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ အရှင်မြတ် အလွန်လေးစား သည့် အရှင်သံဃပိလမထေရ် တောင်းပန်၍ ရေးသား သည်။ ‘မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော် အရှည်တည်တံ့မှုကို အလို ရှိသဖြင့် ရဟန်းတော်များ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်၌ လိမ္မာ စေရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း’ ဖော်ပြသည်။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယနှင့် ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယဋီကာကို အရှင်ဝါစိ သာရ (အရှင်မဟာဥပတိသမထေရ်ဟုလည်းဆိုသည်)က ပြုစုခဲ့ကြောင်းသိရသည်။ ထိုဋီကာ၏နိဂုံးအရမူ ဋီကာရေး သူ၏ အမည်နာမ မထင်ရှားသော်လည်း ပထမ ပရက္ကမ ဘုဇမင်း ကိုးကွယ်သည့် သာရတ္ထဋီကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိ ပုတ္တရာ၏တပည့်ဖြစ်ကြောင်း ပဏာမ၌ ဖော်ပြသည်။

ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာကို ကျမ်းပြုသူက မဇ္ဈိမဝိသေ သိနီဟုအမည်ပေးခဲ့သည်။ ရှေးဟောင်း အဋ္ဌကထာများ၏ အစဉ်အလာဖွင့်ဆိုနည်းကို မှီငြမ်းပြုသည်။ ဆွေးနွေးဖွယ် အချက်အလက်များစွာနှင့် အနက်တူဝေါဟာရ များစွာကို လည်းထုတ်ပြသည်ဟု ပညာရှင်တို့ သုံးသပ်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓ ဝံသအဋ္ဌကထာ၌ အရှင်မဟာဓမ္မပါလရေးသော ဋီကာ ကျမ်းတစ်စောင်ရှိကြောင်း ပါဠိပညာရှင်တို့ ဆိုကြသည်။

သဒ္ဓိဝိဟာရိကအတူနေ တပည့်ရင်းဖြစ်သူ ဗုဒ္ဓသီဟ ထေရ်တောင်းပန်၍ ရေးသားခြင်းဖြစ်သည်။ ကျမ်းပြုရည်

° Pali Literature of Ceylon, p. 108
J Ibid., p. 108
P Hand Book of Pali Literatruue, p.6

9 Ibid., p. 76

ရွယ်ချက်မှာ 'ကိလေသာအညစ်အကြေးဟူသော အနှောင့်အယှက်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသာသနာတော် အခွန်ရှည်တည်တံ့စေရန်၊ ငါ(ကျမ်းပြုသူ) ကိုယ်တိုင်မှာလည်း ကုသိုလ်အနှစ်ကို ရရှိစေရန်နှင့် လူ့အပေါင်းကြည်ညိုသဒ္ဓါ တိုးပွားကြစေရန်' ဖြစ်သည်။ 'မဟာဝိဟာရဝါသီမထေရ်တို့၏ ပါဠိတော် အစဉ်ကိုမှီလျက် နိကာယ (ဂိုဏ်းဂဏ)တစ်ပါးမှလာသော အယူအဆများ ရောထွေးယှက်တင်ခြင်းမရှိဘဲ အနှစ်သာရပြည့်လျှမ်းသော အဋ္ဌကထာဖြစ်အောင် အကျဉ်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုပါမည်' ဟုလည်း ကျမ်းဦးပဏာမ၌ ပဋိညာဉ်ပြုခဲ့သည်။

ရူပါရူပဝိဘာဂကျမ်းသည် အဘိဓမ္မာအနှစ်ချုပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤကျမ်းကိုလည်း အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ ရေးသည်ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် လက်ခံကြသည်။ ပါဠိပညာရှင် Dr. B.C. Law လည်း ရူပါရူပဝိဘာဂကို အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တရေးသားကြောင်း လက်ခံခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်း၌ ရူပါ အရူပါ စိတ္တ၊ စေတသိကတို့ကိုဖော်ပြပြီး စုက္ကိယစကားပြေဖြင့် ရေးသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်းကို လန်ဒန်ပါဠိတော် အသင်း (P.T.S., London) အတွက် အေပီဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ် တည်းဖြတ်ပေးခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်း၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန် တစ်စောင်ကိုလည်း ၁၉၉၂-ခုနှစ်ထုတ် P.T.S. ဂျာနယ် အတွဲမှတ်-၁၆ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

စာပန်းချီ

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် မိမိ၏ကျမ်းစာနိဂုံးတို့၌ ထိုထိုကျမ်းကို ရေးသားစဉ်က မိမိသီတင်းသုံးနေထိုင်ခဲ့သည့် ပတ်ဝန်းကျင်၊ နေရာဒေသ၊ ကျောင်းတိုက်အဆောက်အအုံနှင့်ပတ်သက်၍ ကဗျာဆရာပီပီ စာပန်းချီခြယ်၍ ဖော်ပြခဲ့သည်။

'ရတနာမျိုးစုံရှိသည့် ဈေးအမျိုးမျိုး၊ ဥယျာဉ်ပန်းမန် အသွယ်သွယ်တို့ဖြင့် မွေ့လျော်ဖွယ် ကာဝေရိပဋ္ဌနုမြို့၌၊ ကေလာသတောင်ထွတ်ပမာ တံတိုင်းပြာသာဒ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော ကဏ္ဍဒါသ ဥပါသကာ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည့် ပါစီနပါသာဒ (အရှေ့ပြာသာဒ်)ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးစဉ် (အဘိဓမ္မာဝတာရ)'ကို ရေးသည်။

'စောဠတိုင်းမြတ်၏ ဗဟိုအချက်အချာနေရာ၊ ခိုးသားဓားပြဘေးရန် ကင်းဝေးရာ၊ လူ့အပေါင်း၏ နှစ်သက်ဖွယ်တို့ စုဝေးရာ၊ အင်ကြင်းတော ထန်းတော ငှက်ပျော်ခြံ အုန်းခြံ ကြံခင်းတို့ဖြင့် လွှမ်းခြုံထားပြီး ကြာဖြူကြာညိုတို့ ပြည့်လျှမ်းသည့် ရေကန်သာတို့တည်ရှိရာ၊ ကာဝေရိ(မြစ်)ရေ ကျရောက်(တိုက်စား)မှုကြောင့် မြေအပြင်ပြန့်ပြူးပြီး ကျက်

သရေမင်္ဂလာအပေါင်းတို့ ဝေစည်ရာ၊ စည်ပင်တိုးတက်မှု၏ သင်္ကေတဖြစ်သော ဘူတမင်္ဂလ အမည်ရသောရွာ၌၊

'မြင့်မားထည်ဝါသည့် ရှုချင်စဖွယ် အုတ်တံတိုင်း တံခါးမုခ်တို့ဖြင့် ကာရံထားပြီး ကျယ်ပြောဆန်းပြားသော မိုးထိဆင်ဝင်ဆောင်များ၊ ခမ်းနားလှသည့် တိုက်ကျောင်းများ စုဝေးတည်ရှိရာ ကောင်းမှုရှင် ဥပါသကာ ဝေဏ္ဍဒါသ (B.C. Law အလိုအရ ပိဏ္ဍိဒါသ = Pindidasa ဟုဆိုသည်)လှူဒါန်းသည့် ကျောင်းတိုက်အတွင်း စိတ်နှလုံးကို ကြည်မြဲစေသော ပြာသာဒ်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးစဉ်' (ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ရေးသားသည်)။

ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ရေးသားသည့် နေရာကို မသိရသော်လည်း အရှင်သံဃပါလထေရ်တောင်းပန်ကြောင်း ဖော်ပြသဖြင့် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ရေးသည်ဟု ယူဆရသည်။

'ယောက်ျားမိန်းမမျိုးစုံ ထူပြောလျက် ကာဝေရိမြစ်ရေဖြင့် မွေ့လျော်ဖွယ် ကာဝိရပဋ္ဌနုမြို့၌၊ ချိုမြိန်သောစကားကိုဆိုတတ်သူ ကဏ္ဍဒါသအမည်ရသည့် သူတော်ကောင်း ဥပါသကာ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော၊ လူမိုက်တို့အန္တရာယ်ကြောင့် အနေအထိုင် ကျဉ်းမြောင်းခြင်းမရှိဘဲ ငြိမ်ချမ်းသာယာလျက် တံတိုင်းပြာသာဒ်ပေါင်း များစွာရှိသဖြင့် အရိပ်အာဝါသနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် နေချင်စဖွယ် ကျောင်းတိုက်ကြီးအတွင်းရှိ အလွန်ဆိတ်ငြိမ်သော ပါစီနပါသာဒ (အရှေ့ပြာသာဒ်ကျောင်း) အပေါ်ထပ်၌ သီတင်းသုံးစဉ်' (ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာကို ရေးသည်)။

ကာဝေရိပဋ္ဌနုမြို့၊ ပါစီနပါသာဒ၌ သီတင်းသုံးစဉ် အဘဓမ္မာဝတာရနှင့် ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာတို့ကို ရေးပြီး ဘူတမင်္ဂလရွာ၌ သီတင်းသုံးစဉ် ဝိနယဝိနိစ္ဆယကိုရေးသားကြောင်း ဆိုလိုသည်။

ဇာတိဒေသ

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ မွေးဖွားရာဒေသအကြောင်းကို အနည်းငယ်သာ သိရသည်။ ဥတ္တဝိနိစ္ဆယနိဂုံး၌ 'ဣတိ တမ္ဗပဏ္ဍိယေန . . . ဥရဂပုရေန ဗုဒ္ဓဒတ္တေန-ဟုပါရှိသည်။ ထိုစကားရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ၁၃-ရာစုအစပိုင်းတွင် ရေးသည့် ဋီကာ၌ 'ဣတိ တဗ္ဗပဏ္ဍိယေန-စသောစကားမှာ ကျမ်းပြုဆရာ၏ ပကတိစင်ကြယ်သော ဗာဟုသစ္စစသောဂုဏ်ကို အဦးပြု၍ ကျမ်းစာအပေါ် အလေးဂရုပြုစေလိုသည့်ဆန္ဒဖြင့် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏တပည့် (ဗုဒ္ဓသီဟဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်)က ရေးသားခဲ့သော ဝါကျဖြစ်သည်'ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

အဆိုပါ နိဂုံးစကားအရ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ စောဠတိုင်း၊ တမ္ဗပဏ္ဍိမြစ်အနီး ဥရဂမြို့သားဖြစ်ကြောင်းကိုသာ အတိအကျဆိုနိုင်သည်။ ဥရဂပုရမြို့သည် ယနေ့ခေတ်တွင် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ တမီလ်နာဒူပြည်နယ်၊ ထရီချီနိုပိုလီ (Trichinopoly သို့မဟုတ် Tiru-

^o History of Pali Literature, Vol. II, p. 184
^j HBPL, p. 156

chirappalli) မြို့အနီး၊ ကဝေရိမြစ်၏ တောင်ဖက်ရှိ ယခု ခေတ် ဥရယ်ယုရ် (Uraiyur) မြို့ဖြစ်ပြီး တစ်ချိန်က စောဠ တိုင်း၏ မြို့တော်ဖြစ်ဖူးသည်။ ယခုခေတ် တမီးလ်လူမျိုး စာပေပညာရှင်တို့က အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၊ အရှင်အနုဒ္ဓါ စသော အဋ္ဌကထာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်များအား တမီးလ်လူမျိုး တွေးခေါ် ရှင်နှင့် ပါဠိကျမ်းဂန်ရေးသားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် ဂုဏ် ယူဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။

စောဠသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၌ တမီးလ်လူမျိုးတို့နေ ထိုင်ရာ အလွန်ရှေးကျသော တိုင်းနိုင်ငံ၏အမည်ဖြစ်သည်။ မြို့တော်ကို မကြာခဏပြောင်းရွှေ့လေ့ရှိ သည်။ အေဒီ-၂ ရာစု ကရိကာလ(Karikala)မင်း လက်ထက်၌ စောဠနိုင်ငံ ၏မြို့တော်ကို ဥရဂပုရမှ ကာဝေရိပဏ္ဍန် (Kaveripattanam)မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တတို့ခေတ်တွင် ဥရဂပုရသည် သာမန်မြို့မျှသာ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ယင်း နောက် ပလ္လဝမင်းတို့ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် စောဠနိုင်ငံ၏ အရှိန်အဝါ ကျဆင်းခဲ့သော်လည်း အေဒီ-၈ ရာစု နောက် ပိုင်း ပလ္လဝအရှိန်အဝါကျဆင်းစဉ် စောဠတို့ ပြန်လည် အင်အားကောင်းလာခဲ့သည်။ အေဒီ-၉ရာစု ဝိဇယလာယ (Vijayalaya)မင်း လက်ထက်၌ တညူ (Tanjore) သည် စောဠနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့သည်။

ခေတ်

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တပြုစုသည့် ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ၏နိဂုံး၌ ဋီကာ ရေးသူ၏ အမည်နာမ မထင်ရှားသော်လည်း ပရတ္တမဘူဇ မင်းကိုးကွယ်သည့် သာရတ္ထဋီကာရှင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ ၏ တပည့်အရှင်ဝါစိဿရ ဖြစ်ကြောင်းပညာရှင်တို့ အသိ အမှတ်ပြုကြသည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် မိမိ(ဋီကာရှင်) အား ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ ကြီးပွားအောင် ဆောင်ရွက်ပေး ခဲ့သည်ဟု နိဒါန်း(ပဏာမ)၌ ဆို ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်း၏ အဖွင့်ဋီကာမှာ သာရတ္ထဋီကာထက် အလွန်နောက်မကျဘဲ အေဒီ ၁၂-ရာစုကုန်ခါနီး သို့မဟုတ် ၁၃-ရာစု အစပိုင်းဟု ဆိုနိုင်သည်။

ယင်းဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာကျမ်း၏ ပဏာမ အဖွင့်တွင် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်အား ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ပြုစုရန် သဒ္ဓိဝိဟာရိက အနီးနေတပည့်ရင်း ဗုဒ္ဓသီဟမထေရ်က တောင်းပန်ပြီး ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ရေးသားရန် အရှင် သံဃပါလထေရ်က တောင်းပန်ကြောင်း၊ ထိုမထေရ်နှစ်ပါး အပြင် အဋ္ဌကထာဆရာကြီး အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ ကိုယ်

တိုင်လည်း တစ်ဆင့်စကားဖြင့် တောင်းပန်သည် ဟုယူဆ နိုင်ကြောင်းကို-

‘အထ ခေါ မဟာဝံသာဒီသု-

ဗုဒ္ဓဿ ဝိယ ဂမ္ဘီရ-ယောသတ္တာ တံ ဝိယာကရုံ။

ဗုဒ္ဓယောသောတိ ယော သော ဟိ။

ဗုဒ္ဓေါ ဝိယ မဟိတလေ’။ ဟူသော မဟာဝံသ ဒုတိယ ပိုင်းလာဂါထာဖြင့်အစချီ၍ အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြသည်-

‘ဖော်ပြပြီး မဟောထေရ်နှစ်ပါး (အရှင်ဗုဒ္ဓသီဟနှင့် အရှင်သံဃပါလထေရ်)မျှသည်သာ ကျမ်းပြုရန် တိုက်တွန်း ကြသည်မဟုတ်ဘဲ၊ မဟာဝံသကျမ်းစသည်တို့၌ “ဗုဒ္ဓမြတ် စွာ၏ အသံတော်ကဲ့သို့နက်နဲသော အသံရှိသောကြောင့် ဗုဒ္ဓယောသဟူသောအမည်ဖြင့် ဘုရားရှင်ကဲ့သို့ မြေအပြင် ၌ ထင်ရှားကျော်စောသူ” စသည်ဖြင့် ချီးမွမ်းဖွဲ့ဆိုအပ်သော ဂုဏ်သတင်းရှိသည့် ပိဋကတ်သုံးပုံ၏အဖွင့်အဋ္ဌကထာကို စီရင်ခဲ့သူ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသလည်း တစ်ဆင့်စကား၏ အစွမ်းဖြင့် ကျမ်းပြုရန် တိုက်တွန်းသည်သာဖြစ်၏ တိုက် တွန်းပုံမှာ ဤသို့တည်း။

ဤအရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်သည် သီရိလင်္ကာမှ မိမိမွေး ရပ်မြေ ဇမ္ဗူဒိပ် (အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း)သို့ ပြန်ကြွတော်မူ သည်။ ထိုစဉ်အခါ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းနေ ပဋိပတ္တိအားထုတ် နေကြကုန်လျက် ပရိယတ္တိအရာ လိမ္မာကျွမ်းကျင်တော်မူကြ သည့် မဟာထေရ်မြတ်တို့ နှစ်သက်တော်မူသော သီဟိုဠ် ဘာသာအဋ္ဌကထာများကို လူအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မာဂဓိ(ပါဠိ)ဘာသာဖြင့်ပြန်ဆိုလျက် ပဋကတ်သုံးပုံဟူသော ပရိယတ္တိဓမ္မ၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာကိုရေးသားရန် သီဟိုဠ်သို့ ကြွလာသည့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသမထေရ်နှင့် လမ်းခရီး အကြားတွင် တွေ့ဆုံကြသည်။

‘အရင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် (အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသနှင့်) တရားစကား ဆွေးနွေးပြောကြားပြီးနောက် တစ်လောက လုံးကို ကျော်လွန်သည့် ထူးခြားသော ပညာဂုဏ်ရှိန်ကြောင့် သူဆင်းရဲသည် ရတနာအိုးကို တွေ့မြင်လိုက်ရသကဲ့သို့ (အ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသအား) အလွန်နှစ်သက်သွားပြီး အရှင် မဟာဗုဒ္ဓယောသ၏ အဋ္ဌကထာရေးသားမည့်အကြံကို သိရ သဖြင့် “အရှင်ဘုရားတို့ အလိုရှိတိုင်း ရေးသားအပ်သော အဖွင့်အဋ္ဌကထာကျမ်းများကို တပည့်တော်တို့ထံ ပိုပေးပါ ဘုရား၊ တပည့်တော်က ယင်းအဖွင့်အဋ္ဌကထာ၏ (ကဗျာ ဗန္ဓ)ကျမ်းကို ရေးသားပါမည်”ဟု အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ ၏ မျက်မှောက်၌ဝန်ခံပြီး အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသကလည်း

^၀ Dr. K. Jamanadas, Tirupati Balaji was a Buddhist Sherine, Chapter 22 (eBook)
^၂ The India (Web Site) Lasti Updated 1st Nov 2001
The Southern India, the Cholas

^၃ သာရတ္ထဋီကာထက် အလွန်နောက်မကျသည့် ဝိနယဝိနိစ္ဆယ ဋီကာတွင် ဖော်ပြပါ မဟာဝံသ(ဒုတိယပိုင်း)မှဂါထာကို ကိုး ကားဖော်ပြသည်ကိုထောက်၍ သာရတ္ထဋီကာခေတ် ကတည်း က မဟာဝံသဒုတိယပိုင်း ရှိနေပြီဟု ဆိုနိုင်ရာသည်။

“ကောင်းပါပြီ၊ အရှင်မြတ်မိန့်တော်တိုင်း ရေးသားတော်မူ ပါဘုရား”ဟု တောင်းပန်သဖြင့် အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ အတွက် အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်း၊ ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ အတွက် ဝိနယဝိနိစ္ဆယနှင့် ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယကျမ်းတို့ကို ရေး သားစီရင်သည်ဟု အစဉ်အလာ ပြောဆိုကြသည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ ပေါ်ထွန်းရာခေတ်နှင့် ပတ်သက်၍ သုတေသီပညာရှင်များ ဆွေးနွေးကြဆဲဖြစ်သည်။ သီဟိုဠ် ပညာရှင် မာလာလာဆေကေရသည် အဋ္ဌကထာကျမ်းပြု ဆရာကြီးနှစ်ဦး တွေ့ဆုံကြသည်ဟူသော ဖော်ပြပါ အစဉ် အလာစကားကို လက်ခံလိုပုံရသည်။ သီဟိုဠ်ဆရာတော် အေပီ ဗုဒ္ဓဒတ္တကလည်း အစဉ်အလာစကားကို သက်သေ မပြနိုင်သော်လည်း အရှင်မြတ်နှစ်ပါးတို့ ခေတ်ပြိုင်ဖြစ် ကြောင်းဖြင့် ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ ၎င်း၏ နောက်ယူဆ ချက်တစ်ရပ်မှာ ထိုခေတ်အချိန်က မဟာဝိဟာရကျောင်း တိုက်သည် ဗုဒ္ဓစာပေသင်ကြားရာ ဗဟိုဌာနဖြစ်သဖြင့် ပညာရှင်များစွာတို့ သီရိလင်္ကာသို့ အလည်အပတ် ရောက် ရှိလာကြပြီး ယင်းတို့အနက် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တလည်းပါသည် ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်းကိုရေးစဉ် စောဠနိုင်ငံ၌ **ကလမ္မ** လူမျိုး **အစ္စတဝိက္ကန္တ**မင်း အုပ်ချုပ်သည်ဟုဆိုသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ဂုတ္တမင်းဆက်မှ ပထမ **ကမာရဂုတ္တ**မင်းသည် သီဟိုဠ်ဘုရင် **သီရိနိဝါသ**နှင့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ပြီး ထိုအတူ ကလမ္မမင်းဆက်မှ အစ္စတဝိက္ကန္တမင်းနှင့် ပထမကမာရဂုတ္တ မင်းတို့ ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ ဤအချက်သည် အရှင်မြတ်နှစ်ပါးတို့ ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်သည်ဟူသောအဆိုကို ပို၍ အလေးသာစေသည် ။ ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ယင်းကျမ်းကို P.T.S. အတွက်တည်းဖြတ်ပေးသူ အေပီ ဗုဒ္ဓ ဒတ္တမထေရ်က နောင်အခါ ‘လက်သန်းအဋ္ဌကထာကျမ်းပြု ဆရာကြီး’ (The Great Author of Summaries) အမည် ဖြင့် စာတမ်းတစ်စောင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

အချုပ်အားဖြင့် ခေတ်သစ်ပညာရှင် အားလုံးနီးပါးက အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသနှင့် ခေတ်ပြိုင် ဖြစ်ကြောင်းကို သဘောတူကြသည်။ ၁၂-ရာစုကုန်ခါနီး အချိန် ထည့်သွင်းခဲ့သော မဟာဝံသဒုတိယပိုင်း၌ မှတ်တမ်း တင်ထားချက်အရ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ သီရိလင်္ကာ တွင် သီတင်းသုံးခြင်းသည် မဟာနာမမင်း (အေဒီ ၄၀၇- ၄၂၉)လက်ထက်ဖြစ်သည်။ ထိုမှတ်တမ်း၌ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓ ယောသသည် အနုရာဇပုရမြို့၊ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်

တွင် အရှင်သံဃပါလထံ၌ သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများကို သင်ယူကြောင်း အတည်ပြုပြဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းက လည်း ယင်းဖော်ပြချက်ကို ထောက်ခံသည်။

သို့ဖြစ်၍ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသနှင့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်သူ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တအားလည်း အေဒီ-၅ ရာစု အစပိုင်းဟုပင် ခန့်မှန်းနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

မြန်မာပညာရှင်များက အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်က အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထက် သိက္ခာဝါ ကြီးရင့်သည်ဟု ယူတ္တိအထောက်အထားများဖြင့် ဖော်ပြကြသည်။ အရှင် မဟာဗုဒ္ဓယောသမထေရ်က ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်းကို ရေးသားရန် မိမိအား အရှင်သံဃပါလမထေရ်၏ တောင်းပန်ပုံကို ဖော်ပြရာ၌ ‘အဇ္ဈေသနံ ဂဟေတွာန= တိုက်တွန်းခြင်းကို ယူ၍’ ဟုဆိုသည်။

အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်က ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ပြုစု ရန် မိမိအား အရှင်သံဃပါလ၏တောင်းပန်ပုံကို ပြရာ၌ ‘သက္ကစ္စ သာဒရံ ယာစိတော = ကောင်းမွန် ရှိသောစွာ တောင်းပန်အပ်သောကြောင့်’ဟု ဆိုသည်။

အထက်ပါ အဆိုနှစ်ရပ်တွင် ‘အဇ္ဈေသနံ၊ တိုက်တွန်း ခြင်းကို’ဟူသော ကြီးသူကဝယ်သူအား မိန့်ဆိုပုံစကားရိပ် ကိုထောက်၍ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသသည် အရှင်သံဃပါလ ထက် အသက်သိက္ခာဝယ်သည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။ ‘သက္ကစ္စ သာဒရံ ယာစိတော = ကောင်းမွန်ရှိသောစွာ တောင်းပန် အပ်သောကြောင့်’ဟူသော ငယ်သူကကြီးသူအား လျှောက် ထားပုံစကားရိပ်ကို တွေ့နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ သည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထက်လည်း အသက်သိက္ခာ ကြီးရင့်ဖွယ်ရှိကြောင်း ခန့်မှန်းကြခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ‘အဇ္ဈေသနံ ဗုဒ္ဓသိရိဂ္ဂယဿ၊ ထေရဿ သမ္မာ သမနုဿရန္တော (ဝိနည်းအဋ္ဌကထာပဏာမဂါထာ)။ ယင်းကို ဝဇီရ ဗုဒ္ဓိ၌ ‘ဗုဒ္ဓသိရိထေရဿ ယာစနံ နိဿာယ အကာသိ. . . သာရိပုတ္တဿ အဇ္ဈေသနံ နိဿာယ (ဘဂ ဝတာ) ဝိနယော ပညတ္တော’(ဝဇီရ-ဋီ၊ စာ-၁၇)ဟုဖွင့်သည်။ ဤ၌ အဇ္ဈေသနံ-ပုဒ်ကို ယာစနံ-ဟု သာမန်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာထေရ်က မြတ်စွာဘုရားအား ဝိနည်းကို ပညတ်ရန် လျှောက်ထားသည်ကို အဇ္ဈေသနံ-ဟုပင်ဆိုခြင်း တို့ကြောင့် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တက အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသထက် အသက်ကြီးသည်ဟူသော ပညာရှင်တို့၏ ယူဆချက်လည်း မခိုင်လုံသေးဟု ဆိုရန်ရှိသည်။

ပညာရှင်အချို့ကမူ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသကပင် သိက္ခာ ကြီးသည်ဟု ယူလိုကြသည်။ သီရိလင်္ကာစာပေ၌ အရှင် ဗုဒ္ဓဒတ္တအား ရည်ညွှန်းသည့် တစ်ခုတည်းသော ဖော်ပြချက် ကို **နိကာယသင်္ဂဟ**ကျမ်း၌ တွေ့ရသည်။ ယင်းကျမ်းတွင် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်၏အမည်ကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ နောက်၌ ကပ်လျက်ပြထားသည်။ ယင်းသည် အရှင်မဟာ

^၀ Pali literature of Ceylon, pp. 106
^၂ Corrections to Geigers Mahavamsa, pp. 158
^၃ History of Pali Literature, Vol. II. p. 386
^၄ Hand Book of Pali Literature, p. 25

ဗုဒ္ဓယောသမထေရ်က အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်ထက် သိက္ခာကြီးရင့်ကြောင်း ညွှန်းလိုခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။^၁

အရှင်မြတ်နှစ်ပါး မည်သူက သိက္ခာကြီးသည်ဟု အသေအချာမဆိုနိုင်သော်လည်း အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ ကျမ်းအချို့မှာ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသ၏ ကျမ်းစာအချို့ထက် နောက်ကျသည်ဟုကား ဆိုနိုင်ရပ်ထင်သည်။

အရှင်သုမင်္ဂလ(ဋီကာကျော်ဆရာ) ရေးသည့် **အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ်**၊ ဂါထာအမှတ်၊ ၈၈၈ အဖွင့်၌-

‘အပ္ပနာယ ဟိ ကောသလ္လ-မိဒံ ဒသဝိဓံ ဣဓ။

ဂန္ထဝိတ္တာရဘိတေန၊ မယာ ဝိသဇ္ဇိတန္တိ စ။

‘အပ္ပနာကောသလ္လံ တဗ္ဗိနိဗ္ဗတ္တံ ဝါ ဉာဏံ ဂန္ထဝိတ္တာရဘယေန ဣဓ န ဒသဝိတံ၊ အတ္ထိကေဟိ ပန **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂတော** ဂဟေတဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပာယ်။ အပ္ပနာကောသလ္လဉာဏ်အကြောင်းကို ကျမ်းလေးမည်စိုး၍ ဤ၌မပြတော့ပါ။ အလိုရှိသူများ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မှ ယူတော်မူကြပါဟု ဆိုလိုသည်’ ဖော်ပြပါ ဋီကာစကားရပ်ကို ‘အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တအနေဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကို ညွှန်းဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်’ ဟုယူဆနိုင်လျှင် ယင်းဋီကာရှင်အနေဖြင့် အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်းက ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ထက် နောက်ကျသည်ဟုလက်ခံကြောင်း ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။ ရေးသားပြီးကျမ်းစာများကို မိမိထံပို့ပေးရန် အရှင်ဗုဒ္ဓယောသအား အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ်က လျှောက်ထားသည်ဟူသော ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာအဆိုနှင့် အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်းက ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အား ညွှန်းဆိုပုံကို ဖော်ပြလိုရိပ်ရှိသော အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ်အဆိုနှစ်ရပ် နီးစပ်မှုရှိသည်။ ယင်းဋီကာရှင်နှစ်ဦးမှာ တစ်ခေတ်တည်း ဆရာတူတပည့် ဖြစ်သည်ကိုလည်း သတိပြုသင့်သည်။ တစ်ဖန် **ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ**၌-

‘အဟံ တေန သမယေန၊ ဇဋီလော ဥဂ္ဂတာပနော။

အန္တလိက္ခမိ စရဏော၊ ပဉ္စာဘိညာသု ပါရဂူ။

‘အယ် ဂါထာ **အဋ္ဌသာလိနိယာ ဓမ္မသင်္ဂဟဋ္ဌကထာယ** နိဒါနဝဏ္ဏနာယ ဒီပင်္ကရဗုဒ္ဓဝံသေ လိဒိတာ။ ဣမသ္မိံ ပန ဗုဒ္ဓဝံသေ နတ္ထိ။ နတ္ထိ ဘာဝေါယေဝ ပနသာယုတ္တတရော။ ကသ္မာတိ စေ၊ ဟေဋ္ဌာ သုမေဓကထာသု ကထိတတ္တာတိ’။ ဤဖော်ပြဂါထာကို ဓမ္မသင်္ဂဟဋီတော်အဖွင့် အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ နိဒါနကထာ ဒီပင်္ကရဗုဒ္ဓဝံသ၌ ထည့်သွင်းရေးသားထားပြီး ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတော်၌ မပါချေ။ မပါခြင်းသည်သာ ပို၍သင့်၏။ အကြောင်းမူ ယင်းဂါထာသည် သုမေဓကထာ၌ ပါပြီးဖြစ်သောကြောင့်တည်း’။

ဤ၌အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသ၏ အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာကို အမည်နာမ ထုတ်ဖော်၍ ကိုး

ကားပြီး မှတ်ချက်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာအတွက် အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်းကို အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ ရေးသည်ဆိုသော ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ၏ စကားကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်ဆိုပါက အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာကိုရေးချိန်၌ အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ စာမူတော်သည် ထိုအရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တလက်သို့ ရောက်နေပြီဟု ယူဆနိုင်ပြန်သဖြင့် ဋီကာရှင်မထေရ်နှစ်ပါး၏ အယူအဆနီးစပ်သည်ဆိုသော အချက်ကိုပိုမို နက်ရှိုင်းစေသည်။

သို့ရာတွင် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တထံ၌ရှိသော သီဟိုဠ်ဘာသာ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏ အမည်မှာလည်း ‘အဋ္ဌသာလိနိ’ ပင်ဖြစ်သည်ဟုဆိုလျှင်မူ ယင်းသို့ မယူဆနိုင်ကြောင်း ဆိုနိုင်ပါသည်။

ကျမ်းပြုဆုတောင်း

‘ဤကျမ်းစာပြုစုရသည့် ကောင်းမှုအထူးကြောင့် လူ့အပေါင်းသည် ရဟန်းမင်းဖြစ်တော်မူသော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာကိုယ်တိုင် ဆိုက်ရောက်ခဲ့သည့် သောကမဲ့ရာ ချမ်းသာအေးငြိမ်းသော (နိဗ္ဗာန်)ပြည်သို့ ပေါက်ရောက်နိုင်ကြပါစေ။

‘လူ့အားလုံးတို့သည် ရောဂါဘယမှ ကင်းဝေးကြပါစေ။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးချိန်၌ မိုးလည်း ကောင်းမွန်စွာ ရွာသွန်းဖွိုးပါစေ။ လူ့အပေါင်းတို့ အခါခပ်သိမ်း ကိုယ်စိတ်ကျမ်းမာချမ်းသာကြပါစေ။ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်းမှ ကင်းဝေးကြပါစေ။ နတ်ဒေဝါ အပေါင်းတို့လည်း နတ်သမီးခြေရံသင်းပင်းများနှင့် နတ်လောကတွင် ကြာမြင့်စွာ စည်းစိမ်ကို ခံစားနိုင်ကြပါစေ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ သာသနာတော်သည် လောက၌ ကြာရှည်စွာ တည်တံ့ပါစေ။ လောကပါလ နတ်အပေါင်းတို့သည် လောကကို ချမ်းသာစွာ စောင့်ရှောင့်ကြပါစေတည်း။’

(ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာနိဂုံး)

အရှင်မြတ်ဆုတောင်းရာ၌ မိမိကောင်းကျိုးချမ်းသာအတွက်မပါဘဲ သာသနာတော်အရှည်တည်တံ့ရန်နှင့် လူ့အများကောင်းကျိုးအတွက်သာ အလေးပြုဆုတောင်းသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ရှေးဦးအဋ္ဌကထာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်များသည် ယင်းသို့ ခပ်ရိုးရိုးပင် ဆုတောင်းလေ့ရှိပါသည်။

Ashin Kelasa
1651 E Manhattan Drive
Tempe, AZ 85282, USA

^၁ Ibid., p. 25

^၂ ဗုဒ္ဓဝံသ-ဋ္ဌ၊ စာ-၁၅၂။